

СПІВВІДНОШЕННЯ ІНДУКТИВНОСТЕЙ РОЗСІЯННЯ ЕКРАНОВАНИХ ЦИЛІНДРИЧНИХ СПІВВІСНИХ ОБМОТОК НА ФЕРОМАГНІТНОМУ ОСЕРДІ

Яцун М. А., 2016

Досліджені співвідношення індуктивностей розсіяння циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді залежно від геометричних розмірів і взаємного розміщення обмоток, розмірів і властивостей екрана.

Ключові слова: індуктивності розсіяння, екрановані циліндричні співвісні обмотки, феромагнітне осердя.

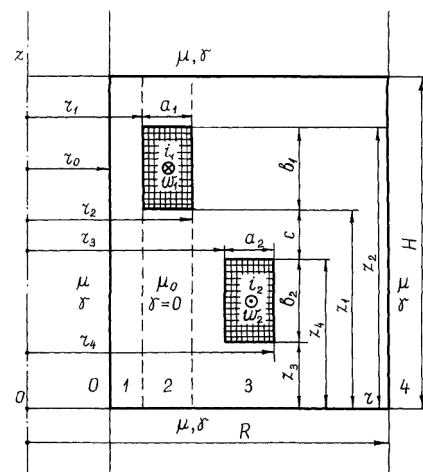
Investigational correlations of inductances of dispersion of cylindrical align windings on ferromagnetic to the core depending on geometrical and mutual placing of windings, and properties of screen.

Key words: inductances of dispersion, screened cylindrical align windings, ferromagnetic core.

Постановка проблеми

Під час обчислення параметрів заступних схем трансформаторів індуктивні опори розсіяння обмоток двохобмоткових трансформаторів визначають [1, 2] як половину індуктивного опору короткого замикання. Така оцінка опорів розсіяння є наближеною. Тому актуальним стає визначення співвідношення індуктивних опорів розсіяння обмоток за відомим індуктивним опором короткого замикання цих обмоток за наявності феромагнітних екранів, які в розрахункових моделях індуктивностей циліндричних співвісних обмоток (котушок) на феромагнітному осерді відображають у силових масляних трансформаторах і багатьох реакторах стінки, дно і покривку бака, а також ярмові балки.

Як і в літературі [3], використаємо розрахункову модель (рисунок), яка складається із двох співвісних циліндричних котушок на феромагнітному осерді без втрат і замкненого екрана висотою H у формі двох циліндрів і двох однакових шайб з радіусами r_0 і R , які приймаються з безмежно великою магнітною проникністю або надпровідними і відображають ярма і ярмові балки, дно, кришку і стінки бака [3]. Екран охоплює три області (1, 2, 3) з магнітною сталою μ_0 . Первинна обмотка (збудження) з числом витків w_1 і струмом i_1 має внутрішній і зовнішній радіуси відповідно r_1 і r_2 , ширину a_1 і висоту b_1 . Вторинна обмотка з числом витків w_2 і струмом i_2 має внутрішній і зовнішній радіуси відповідно r_3 і r_4 , ширину a_2 і висоту b_2 .

Розрахункова модель
із циліндричними співвісними
обмотками

Аналіз останніх досліджень

У літературі [1, 2] індуктивності розсіяння обмоток визначаються за наближеними формулами (для плоскопаралельного магнітного поля) і значними застереженнями (припущеннями), а в

літературі [3], зокрема, визначені індуктивності розсіяння циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді у випадку плоскомеридіанного магнітного поля.

Виклад основного матеріалу

Із [3] для випадку $r_1 < r_2 \leq r_3 < r_4$ повні (основні і гармонічні складові) індуктивності розсіяння первинної обмотки

$$L_{S1} = \frac{2pw_1^2}{a_1^2 b_1^2 d_{01}} \int_{z_1}^{z_1+b_1} dz \int_{r_1}^{r_2} r A_2 dr = -\frac{pm_0 w_1^2 (r_2^2 - r_1^2)}{6H} + \frac{p^2 m_0 w_1^2 H}{2a_1 b_1} \times$$

$$\times \sum_{k=1}^{\infty} b_{k1} \left\{ \left[\frac{b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] [r_2 P_1 D_2 - r_1 P_2 D_3 - B_0 F_{01}/n] - \left[\frac{P_1 b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] (r_4 D_7 - r_3 D_8) \right\} / (nB_0), \quad (1)$$

де

$$A_2 = [\mu_0 i_1 w_1 / (6a_1 H)] (3r_1 r - r_1^3 / r - 2r^2) + (\pi \mu_0 i_1 w_1 / 2) \times$$

$$\times \sum_{k=1}^{\infty} \cos(nz) \left\{ \left[\frac{b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] [r_2 B_1 D_2 - r_1 B_2 D_3 - B_0 L_1(nr)/n] - \left[\frac{B_1 b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] (r_4 D_7 - r_3 D_8) \right\} / (nB_0)$$

– векторний потенціал магнітного поля при $r_1 \leq r \leq r_2$

і вторинної обмотки

$$L_{\sigma 2} = \frac{2\pi w_2^2}{a_2^2 b_2^2 \delta_{02}} \int_{z_2}^{z_2+b_2} dz \int_{r_3}^{r_4} r A_{32} dr = \frac{\pi \mu_0 w_2^2}{6H} \left[(r_4 + r_3)^2 + 2(r_3^2 - r_2^2 - r_2 r_1 - r_1^2) \right] +$$

$$+ \frac{\pi^2 \mu_0 w_2^2 H}{2a_2 b_2} \sum_{k=1}^{\infty} \frac{b_{k2}}{nB_0} \left\{ \left[\frac{b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] [r_4 P_3 D_7 - r_3 P_4 D_6 - B_0 F_{04}/n] - \left[\frac{P_4 b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] (r_2 D_1 - r_1 D_3) \right\}, \quad (2)$$

де

$$A_{32} = [\mu_0 i_1 w_1 / (H)] \left\{ \left[\frac{r_2^2 + r_2 r_1 + r_1^2}{(6r)} - \left[\frac{r_4 r / 2 - r_3^3 / (6r) - r^2 / 3}{a_2} \right] \right\} + (\pi \mu_0 i_1 w_1 / 2) \times$$

$$\times \sum_{k=1}^{\infty} \cos(nz) \left\{ \left[\frac{B_2 b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] (r_2 D_1 - r_1 D_3) - \left[\frac{b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] [r_4 B_1 D_7 - r_3 B_2 D_6 - B_0 L_1(nr)/n] \right\} / (nB_0)$$

– векторний потенціал магнітного поля при $r_3 \leq r \leq r_4$.

Відповідно індуктивність короткого замикання для випадку $r_1 < r_2 \leq r_3 < r_4$

$$L_k = L_{S1} + L'_{S2} = L_{S1} + \left(\frac{w_1}{w_2} \right)^2 L_{S2} = \frac{pm_0 w_1^2}{6H} \left[(r_4 + r_3)^2 - (r_2 + r_1)^2 + 2(r_3^2 - r_2^2) \right] +$$

$$+ \frac{\pi^2 \mu_0 w_1^2 H}{2a_1 b_1} \sum_{k=1}^{\infty} \frac{b_{k1}}{nB_0} \left\{ \left[\frac{b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] [r_2 P_1 D_2 - r_1 P_2 D_3 - B_0 F_{01}/n] - \left[\frac{P_1 b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] (r_4 D_7 - r_3 D_8) \right\} +$$

$$+ \frac{\pi^2 \mu_0 w_1^2 H}{2a_2 b_2} \sum_{k=1}^{\infty} \frac{b_{k2}}{nB_0} \left\{ \left[\frac{b_{k2}}{(a_2 b_2)} \right] [r_4 P_3 D_7 - r_3 P_4 D_6 - B_0 F_{04}/n] - \left[\frac{P_4 b_{k1}}{(a_1 b_1)} \right] (r_2 D_1 - r_1 D_3) \right\}, \quad (3)$$

де $n = pk/H$; при $k=1, 2, 3, \dots$: $b_{k1} = 4 \sin(nb_1/2) \cos[n(z_1 + b_1/2)] / (kp)$;

$$b_{k2} = 4 \sin(nb_2/2) \cos[n(z_3 + b_2/2)] / (k\pi);$$

$$B_0 = K_0(nr_0) I_0(nR) - I_0(nr_0) K_0(nR);$$

$$B_3 = I_1(nr_2) L_0(nr_2) - I_0(nr_2) L_1(nr_2); \quad B_4 = I_1(nr_1) L_0(nr_1) - I_0(nr_1) L_1(nr_1);$$

$$B_5 = K_1(nr_2) L_0(nr_2) + K_0(nr_2) L_1(nr_2); \quad B_6 = K_1(nr_1) L_0(nr_1) + K_0(nr_1) L_1(nr_1);$$

$$\begin{aligned}
B_9 &= I_1(nr_4)L_0(nr_4) - I_0(nr_4)L_1(nr_4); & B_{10} &= I_1(nr_3)L_0(nr_3) - I_0(nr_3)L_1(nr_3); \\
B_{11} &= K_1(nr_4)L_0(nr_4) + K_0(nr_4)L_1(nr_4); & B_{12} &= K_1(nr_3)L_0(nr_3) + K_0(nr_3)L_1(nr_3); \\
D_1 &= B_3K_0(nr_0) + B_5I_0(nr_0); & D_2 &= B_3K_0(nR) + B_5I_0(nR); \\
D_3 &= B_4K_0(nr_0) + B_6I_0(nr_0); & D_6 &= B_{10}K_0(nr_0) + B_{12}I_0(nr_0); \\
D_7 &= B_9K_0(nR) + B_{11}I_0(nR); & D_8 &= B_{10}K_0(nR) + B_{12}I_0(nR);
\end{aligned}$$

$$F_{01} = \int_{r_1}^{r_2} rL_1(nr)dr; \quad F_{04} = \int_{r_3}^{r_4} rL_1(nr)dr;$$

$$F_1 = \int_{r_1}^{r_2} r_1 I_1(nr_1) dr_1 = \frac{P}{2n}(r_2 B_3 - r_1 B_4); \quad F_2 = \int_{r_1}^{r_2} r_1 K_1(nr_1) dr_1 = \frac{P}{2n}(r_2 B_5 - r_1 B_6);$$

$$F_7 = \int_{r_3}^{r_4} r I_1(nr) dr = \frac{P}{2n}(r_4 B_9 - r_3 B_{10}); \quad F_8 = \int_{r_3}^{r_4} r K_1(nr) dr = \frac{P}{2n}(r_4 B_{11} - r_3 B_{12});$$

$$P_1 = K_0(nr_0)F_1 - I_0(nr_0)F_2; \quad P_2 = K_0(nR)F_1 - I_0(nR)F_2;$$

$$P_3 = K_0(nr_0)F_7 - I_0(nr_0)F_8; \quad P_4 = K_0(nR)F_7 - I_0(nR)F_8;$$

$I_0(x)$ і $K_0(x)$ – модифіковані функції Бесселя (циліндричні) відповідно першого і другого роду нульового порядку; I_1 і K_1 – модифіковані функції Бесселя першого порядку відповідно першого і другого роду; $L_0(x)$ і $L_1(x)$ – модифіковані функції Струве нульового і першого порядку.

Висновки

Отримані вирази дають змогу дослідити вплив геометричних розмірів і взаємного розміщення обмоток, а також розмірів і властивостей елементів екрана на індуктивності (індуктивні опори) розсіяння (і короткого замикання) циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді. Якщо висота обмоток дорівнює висоті екрана ($b_1 = b_2 = H$), то другі складові параметрів для феромагнітних екранів відсутні, а перші складові стають точними результатами.

1. Петров Г. Н. Трансформаторы, т. 1. М.; Л.: ГЭИ, 1934, 446 с. 2. Тихомиров П. М. Расчет трансформаторов: Учеб. пособие для вузов. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Энергоатомиздат, 1986. – 528 с. 3. Яцун М., Яцун А. Векторний потенціал магнітного поля та індуктивності розсіяння і короткого замикання екранованих циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді // Теор. електротехніка. 2008. Вип. 59. С. 113–118. 4. Калантаров П. Л., Цейтлин Л. А. Расчет индуктивностей. – Л.: Энергия, 1970. 5. Скоклюк М. І., Яцун А. М., Яцун М.А. Власна і взаємна індуктивності циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді // Вісн. Держ. ун-ту «Львівська політехніка». 1997. № 301. С. 94–102. 6. Яцун М. А., Яцун А. М. Власна і взаємна індуктивності розсіяння циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2000. – № 400. – С. 158–164. 7. Яцун М. А., Яцун А. М. Основні складові власної і взаємної індуктивностей, індуктивностей розсіяння і короткого замикання циліндричних співвісних обмоток на феромагнітному осерді // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2006. – № 563. – С. 187–193.